

TANITÓBARÁT.

HAVI KÖZLŐ.

SZERKESZTI ÉS KIADJA :

ZIEGLER GÉZA.

II. év.

1887.

November.

11. szám.

Tartalom :

1. A hazai tanítótság elite-je. Irta *Ziegler Géza*. — 2. Tanítók helyzete iránti részvétlenség. Irta *Pongrácz János*, tanító. — 3. Tanügytörténelmi adatok. Irta *Pandur* tanító. — 4. Néhány szó a kollekczióról. Irta *Müller Károly*. — 5. Egy önzetlen élet. Irta *Cs.* — 6. Beküldetett. 7. Mi ujság. Borítékon „Posta.“

GYÖR, 1887.

TANITÓBARÁT.

Havi közlő.

Megjelenik minden hó közepén.

Előfizetési ára :

Fél évre 1 frt.

Egész évre 2 frt.

November.

A lap szellemi és anyagi részét illető
küldemények így címezendők :
„Tanítóbarát szerkesztőségének
Győrött.”

Kéziratokat nem adunk vissza.

A hazai tanitóság elite-je.

Történt pedig 1885. máj. 26.-án, hogy Trefort Ágoston előtt megjelent a fővárosi tanitóságnak egy kiválasztott csoportja, a kik thuribulumot tartának kezükben és a dicséretök tömjénfüstét eregették az excellentiás ur kegyes ábrázatja elé, a ki nagy örömben így kiáltott fel: „Ti vagytok a hazai tanitóság elite-je” — vagyis gyöngyei.

Nohát ezek a gyöngyök összegyűltek október 22.-én, mint a „Népnevelők Budapesti Egyesülete” — és kezökbe vévén a „Győrvidéki Tanítóegylet” által kibocsátott indítványt, e fölött döntöttek; — megbírálták, böleselkedtek rajta, aztán „elvetették!”

Már hogy mi jögon? — arról elfelejtettek tanácskozni, de hát az ő szerintök bizonyára mellékes dolog.

Somlyay József ur volt az előadó. Elismerte, hogy „a győrvidéki kartársak eszméje pártolásra méltó, mert a méltányosság érzete és a helyzet kényszerűsége bírta őket az elhatározásra” de bizony a beszéde végén mégis csak oda lyukadt ki, hogy az eszme nem pártolásra méltó, mert „nem idősz erü!”

György Aladár ur, melleleg mondva egyike a miniszter ismert árnyékainak, fanyalogva vette kezébe a kiáltványt és azt mondá, hogy „a győriek tévedésben vannak, ha azt hiszik, hogy az 1868. évi 38 ik t. cikklet egy budget-törvény (!) tárgyalása alkalmával meg lehet változtatni. Más utat és módot kell erre választani. Ez idő szerint különben feleslegesnek is tartja a peticionálást, mert e tekintetben a törvényt majd a tanitóság intelligentiája tekintélye, valamint az általános pénzügyi viszonyok amugyis meg fogják változtatni. A helyzet már eddig is javult (!) mert míg a tanitói fizetés törvényes minimuma 300 forint, addig ma már az átlagos fizetés 450 frt körül van. Hangsúlyozza, hogy a tanitóság ez idő szerint átlag véve jobban van fizetve, mint a jegyzői kar, meg más kisebb hivatalnokok, kik azelőtt tekintély dolgában a tanitók fölött állottak.”

A ki ezekből a szavakból sem ismer a Trefort iskolájából kikerült kormánykonczos farizeusra, az csapja most földhöz a Tanítóbarátot, aztán gyujtson gyertyát Trefort arczképe előtt és egészen neki tömjént.

De hogy darabokra tépjük az ő felsallangozott üres beszédét, a melyből kiordit a sarokba szoritott pedagogiai svindler-klikk szelöme, elemezzük egy kissé szavait.

Azt mondja, hogy egy büdzse (—törvény!!) tárgyalása alkalmával nem lehet a 38-ik czikket megváltoztatni.

Hát van-e abban a kiáltványban erről csak egyetlen szó is? — Nem törvényt akarunk mi változtatni, hanem egyszerű intézkedést kérünk az országgyűléstől, hogy terményfizetésünk behajtásával, illetőleg készpénzzé-tételével bizza meg a megyét, s ezzel kapcsolatban intézkedjék a fizetés fölemeléséről. A törvény egyes pontjait évenként tömérdek miniszteri rendelet módosítja, úgy hogy manapság, ha valamely törvényre akarunk építeni, hát elő kell keresnünk a „Rendelettárt“ is. De már csupán azáltal is, hogy a terményfizetés pénzzé változtatik át, — emelkedik a fizetésünk, mert az a terményfizetés csak olyan, hogy „Adtál Uram Isten, de nincs köszönet benne!“

Ez idő szerint fölöslegesnek tartja a peticionálást. Természetes: őneki nemcsak csöpög, de csurog is a kasszából, meg a kegyelmes urra nézve nagyon de nagyon fölösleges az iszapos vizet megkavarani. A csikmegyei tanítók kérvénye bizony-bizony nem vált becsületére. Azt is fölöslegesnek találta. Dehát a csikmegyei tanítók nem így gondolkoztak s a közvélemény akkor nem éppen dicsérőleg nyilatkozott ő excellenciájáról, anyira nem, hogy holmi elkergetést vagy mit emlegetett az Egyetértést.

Ajánla György Aladár, hogy várapozzunk; majd a tanitóság, intelligenciája és tekintélye t. i. ők, a kik ott együtt ültek, és az általános pénzügyi viszonyok, vagyis egy általános nagy semmi, meg fogják változtatni a tanitóság helyzetét.

Ne neked jámbor tanitóság! Ott repked a sült galamb a legőben, az általános pénzügyi viszonyok gomolygó felhői között, csak nézzük türelmesen és tátogassunk, mert a Budapesti Népevelők Egyesülete, mint a tanitóság intelligenciája és tekintélye, le fogja csalni és mi ki leszünk elégitve.

Különben szerinte a helyzet már is javult. Ez nem is szenved kétséget. Ha kell, a csikmegyei és turóczmegyei kollegák kiáltják erről a bizonyítványt, az ország más vidékein is alá fogják írni, mi pedig ráütjük a pecsétet. Szegény jegyzői kar valóban saj-

nálakra méltó, hogy nincs úgy fizetve, mint mi. Kalapot elő kolle-gák s dobáljunk bele segélykrajczárokat a szegény jegyző urak számára. Mitőlünk eszerint ugy is telik.

Nohát köszönjük szépen a beszédet György ur, különösen azért, mert csak ilyen röviden bánt el velünk, s eszerint nekünk is röviden kellett önnel foglalkoznunk.

Péterfi ur már jobban hozzávág a kérdéshez. Ő „az egész kérdést nem tartja időszerűnek.“ Bizonyosan azt hiszi, hogy mi a jövő évezredig várhatunk arra míg ő kijelenti hogy: no most hát időszerű.

Weiss B. F. a hires takarékpénztáros, a ki valószínűleg már a csecsemőknek is bukszát akaszt a nyakába, azzal a böles indítványnyal lép elő, hogy jó lenne mindezeket a miniszter urra bizni. Hát iszen derék férfin, ha a miniszter urra ilyeneket rá lehetne bizni, akkor nem mennének az ország hol ezen hol azon részéből a kérvények az elnyomott a mostoha sorsu tanitóságtól az országgyűlés elé.

Többen aztán nem is érdemesítették szóra ügyünket. Átadták az egyet. tanítógyűlés végr. bizottságának, hogy a népokt. törv. reviziójának kérdését alkalmas időben tűzze napirendre, s annak tárgyalására a hazai tanítóegyleteket hívja fel.

Ezzel végződött ez a nevelés és emellett szomorú gyűlés.

Somlyai még a fővárosi tanitók házilapjában egy hét mulva utólagosan azt mondja, hogy „kérjük a hazai tanítóegyesületeket álljanak el a mozgalomtól.“ Ezzel aztán ki van fejezve, hogy a hazai tanitóság eliteje, a fővárosi tanitók éppen nem kívánnak ügyünkben pártoló állást foglalni.

Mögöttük áll a miniszterium. A konyha jó, a fizetés pontos, — a csizma tehát nem szorít.

Hanem tisztelt urak, azt is meggondolhatnak önök, hogy ez a szükkeblőség, ez a részvétlenség csak azt bizonyítja, hogy önök nem „elite“-jei a hazai tanitóságnak, hanem egyszerű fővárosi burgerok, akiknek elég, hogy jó a sorsuk, meg hogy a kegyelmes ur nyájasan mosolyog. Mi nem akarjuk viszonzni a fővárosi tanító-klikk lapjának böles predikációit, nem is ismerjük el az önök határozatait, mert nem is kértük, de igenis tovább megyünk méltányos kivánalmaink sürgetésében, mert tudjuk azt, hogy a nemzet meg fogja érteni működésünk becsét és ha szívéhez nem is bocsátottak eddig bennünket, utat törünk magunknak oda, úgy a hogy tudunk s célunkat önök nélkül is elérjük.

Ziegler Géza.

A tanítók helyzete iránti részvétlenség.

Elkezdve a legfelsőbb köröktől a néposztály legalsóbb rétegéig most is sokan vannak olyanok, kik a tanítóknak sem anyagi helyzete, sem szellemi emelkedése iránt érdeklődéssel nem viselkednek.

Igen sokan úgy tekintik a tanítók seregét mint 1848 előtt a földes ur jobbágyait. — Dolgozzál . . . Tedd meg a kötelességedet! . . . Órizzed hiven vagyonomat, azt parancsolom! Hogy aztán hogyan élsz meg? . . . Mi fáj neked? . . . Arról nem akarok tudni, mert az már mellékes dolog, a földolgot előre megparancsoltam, nincsen egy szavad se szólani ne merj! . . .

Épen ily formán bántak el már sok tanítóval, kiknek ügyeit csak felületesen vizsgálták át és rövid idő alatt elmozdították állásától. Ily eseteket már lehetett hallani vagy olvasni nem csak egyszer, a min azt hiszem lehetetlen, hogy minden tanító meg ne botránkozott volna és saját sorsa ne jutott volna eszébe. Mi vagyunk talán hát azok a nemzet minden rendű és rangú hivatalnokai között, kiknek sorsán semmiféle földi halandó nem látszik szánakozni. Egyedül állunk magunkra, küzdünk, fáradunk a haza javáért és az emberiség boldogításáért; de hogy jutalmunk a földön mi lesz, azt nem tudhatjuk.

Meglehet, hogy épen azon leglelkesebb kollega, ki életének virágszakát a haza javáért, másokért feláldozta, a sors szerencsétlen fordulata és a gögös emberi szeszélynek behatása alatt számkivetésben és mindenkitől megvetve tölti el életének hátralevő napjait. — Dolgozik és fárad, mint a „nemzet napszámosa“ s egy regelen csak arra virrad, hogy valami bölcs iskolaszéknek vagy tudja Isten micsoda fölebbvalónak hatása folytán egyszer csak megérkezik a parancs: „Föl s alá elmehetsz!“

Hiába mondja az 1868. évi 38-ik t. czik: „A tanítók élet-hosszigan választatnak és hivatalukból csupán súlyos hanyagság, erkölcsi kihágás vagy polgári büntény miatt mozdíthatók el az illető törvényhatósági közigazgatási bizottság ítélete folytán; ily ítéletek azonban megerősítés végett a közoktatási miniszter elé terjesztendők.“

Hogy e törvényczikket miképen értelmezik, azt egy példa a közel multból eléggé bizonyítja. — Most már láthatja mindenki, hogy törvényeink minősége valóban olyan, mint a pókháló, t. i. „az erős légy áthatol rajta, míg a gyenge szunyog megakad benne.“

Törvényeink e §-a felsőbb helyen szépen kijátszatott és elmozdítottak egy tanítót. „A ki hivatalát mióta elfoglalta (t. i. 1872-ben) az 1886. évi augusztus hóban kiállított hivatalos bizonyítványok tanúsága szerint mindenkor úgy előljárói, valamint a szülők teljes megelégedésére töltötte be.“ — Kérésünk, könyörgésünk meg sem hallgattatik, hanem komolyan rendreutasítanak nyilvánosan, hogy az egész világ tudja meg.

Nem tudom mivel szolgáltatunk erre okot . . . Már most

láthatják a példából a nép alsóbb rétegei, hogy miként kell a tanítókkal beszélni. — No már ezután a falusi paraszt iskolaszékeknek, ha ezt megtudják, még nagyobb bátorságuk lesz a tanitót „besületre tanítani.“ — Eddig is voltak olyanok, kiknek véleményök az volt, hogy nincsen nagy szükség a tanítókra, haem jobb lenne a közönséges embert tudatlanságában meghagyni.

Azok pedig, kiktől helyzetünk javítását várjuk, kicsinylőleg és megvetőleg nyilatkoznak a mi táborunkról. — Egyik képzettségünkkel nincsen megelégedve, a másiknak a társadalomban megillető helyünk ellen van kifogása, míg a harmadik azt mondja, nem tudjuk tekintélyünket föntartani. — Különbben tudják meg az ilyenek azt, hogy ha őket megvizsgálnák, sokkal több hibát lehetne bennök kapni mint beunünk.

Tanítófalónak lenni nem nagy mesterség. — Ugy is elég van olyan haszontalan ember akinek nincs egyéb foglalkozása mint az, hogy mások tetteiben gáncsoskodik, — tisztelet és becslés a kivételeknek.

Hiba bennünk is van, mert „Egy ember sincs hiba nélkül“, hanem mégis a jelenlegi koldus körülményeink között is, hogy mit tett és tesz általánosan a tanítóság, azt az országnak 1868-tól előrehaladott kulturájából minden elfogulatlan bíráló megítélheti.

Azonban mégis voltak és vannak most is olyanok, kik a tanítók nyomorult ügyét szívéükön hordozzák, és sokszor sajnálkozásukat fejezik ki szomorú sorsunk fölött.

Csak az, aki tehetne, de nem akar tenni, annak nem jut talán eszébe is, hogy jó volna biz egy kis reform. Ezen reform helyett inkább képzettségünk ellen van igen nagy kifogása, midőn így nyilatkozik: „Vannak jó tanítók; de sokan vannak olyanok is, kiket jobban szeretnék az iskolán kívül látni.“

Hát bizony én is részben igazat adok e mondásnak; de ha már olyannyira elégtelen a mi táborunkkal, úgy iparkodni kell azon, hogy minél alaposabb képzettséget nyerhessenek a tanítók. Hiszen én részemről nem bánom, ha 8 gymnasiumi osztályt kellene végezni is és azután a képezői tanfolyam 6 évre terjedne, csak-hogy aztán a képzettséghez mértén a jutalom, illetve a díjazás is arányos lenne. — Hanem a jelen körülmények között, ha megnézzük más állami hivatalnokok helyzetét és tekintetbe vesszük a különféle pályákra megkivántató előképzettségek időtartamát, bizony csak azt látjuk, hogy ez az egyedüli pálya, a melyen a díjazás a képzettséghez mértén legsilányabb és az állás fontosságához képest az elismerés semmi.

Mit? . . . Díjazásról beszélek? . . . Azt gondolja némelyik, hogy én csupán anyagi haszonért működöm, pedig bizony nem, hanem csak azt kívánom, hogy mindnyájunk létezése biztosítva legyen, mert ha oly szépnek festik némelyek a tanítói pályát, és valójában az is, s ha tudnak a tanítók helyzetéről s állásuk magasatos voltáról oly szép ideálokat gondolni, akkor illő volna, hogy ne csak a tulvilág örömeire utaljanak, mert az égieknek lépcsőjét, t. i. a földieket sem nélkülözhetjük egészen.

Hát miért nem mondják pl. egy 1000 forint évi fizetéses hivatalnoknak, hogy engedjen el 700 forintot azt majd a más világon megfizeti a jó Isten. — Pedig bizony sok van olyan, nemcsak ami pályánkon, — hanem más pályákon is vannak, és én is ismerek oly egyéneket akik talán alig végezték el az elemi iskolákat és most mint magas rangú és jól dotált hivatalnokok existálnak, — de azért daczára üres fejknek, csak úgy lenézik a 8-évig középtanodába járt tanítót, mint dromedár a hangyát.

Némely hirlap cikkeiben, vagy a melynek tanügyi rovata is van, olykor-olykor szép üres szappanbuborékok fuvatnak szét a szélrózsa minden irányában, a melyek a tanítók helyzetével foglalkoznak és szép eszméket sürgetnek, de azt hiszem az ily cikkek is nagy részt tanítók vagy lelkes tanügybarátok tollából erednek, mert a tömeg semmivel sem járul a tanítói hivatást illető tisztelet föntartásához, sőt igen gyakran a magasabb társadalmi körökbe tartozó egyének sem képesek a népnevelői hivatal lényegét, magasztosságát és az azzal járó nehéz terheket fölfogni, mi elég sajnálatra méltó körülmény.

Ha némelyek érdeklődtek és érdeklődnek is szivből a tanítók sorsa iránt, de bizony a nagy többség megmarad azon elkopott eszme mellett: „Öreg apáink idejében is úgy volt és jó volt.“

Lehetetlen tehát nem ismerni, hogy az áldás és az átok fölülről jönnek, azaz; a felsőbb rétegek példája által terjesztetnek éppen ezért, ha a tanítók táborával némelyek nincsenek megelégedve, hanem javítások megteremtése szükséges, akkor az intéző köröknek kellene erre nézve a szükséges lépéseket megtenni. — Azzal azonban, hogy egy-egy tanítót sok évi hű szolgálata után elmozdítással jutalmaznak, sem a népnevelés ügyén nem emelnek, sem a tanítóknak a munka kedvet jobban föl nem keltik.

Velünk történt eddig a legtöbb méltatlanság, illő volna, hogy már egyszer a méltányolásban is részesüljünk!

Csik Szt.-Márton.

Pongrácz János
tanító.

Tanügytörténelmi adatok.

Sok dolog van elrejtve szemeink elől, melyekről — az okmányok hozzáférhetlensége miatt — csak homályos sejtelmeink vannak, míg másokról mit sem tudunk. Ilyen ritka madár manapság az ág. ev. felekezeti tanítók jogait és kötelességeit magában foglaló „bányakerületi utasítások“ című füzet is. Bár a füzet megszerzését az 1870. évi október 3-án tartott egyházkerületi gyűlés — úgy az esperességek, valamint az egyes gyülekezeteknek, nemkülönben minden az egyház szolgálatában lévő, esetleg belépő hivatalnoknak — nemcsak meghagyja, hanem határozottan kötelességvé teszi, mégis már évek hosszú során át igen sokan csak itt-ott fe-

lelhető kölcson példányokból ismerkednek meg tartalmával, míg mások még lételéről sem tudnak semmit.

E miat történik aztán, hogy sok esetben, bár az igazsággal és az „utasítások“ szabvályaival is homlok egyenest ellenkezik, a tanítók huzzák a rövidebbet; mert nincs módjukban hivatkozni e vagy ama rendszabályra, a mi pedig a mai anyagiság és önzés korszakában öreg hiba.

E körülmény indított, hogy a nevezett „utasításoknak“ a tanítókat illető passzusait kiválogatva közre bocsássam.

Ezeket előre bocsátván, úgy vélem áttérhetek az egyes adatokra.

Elsőben szól a tanítók jogait illetőleg az utasítás II-ik része midőn a „gondnok kötelességei“-ről szólván, a 2-ik pontban ezeket mondja „a tanítói földek és rétek kellő miveltetésül gondoskodni, s midőn azokon valamely munka végeztetik a munkásoknál jelen lenni, a tanítói fizetések behajtani és kiszolgáltatni“. A 4-ik pont pedig így hangzik: „Minden szolgálatot, mely a gyülekezetben elfogadott törvényes szokás vagy hivány szerint a tanító szükségleteiben teendő, zugolódás nélkül teljesíteni tartozik“.

A III rész utasításokat ad a segéd tanítók számára, és pedig szóról szóra a következőképpen:

1. Segédtanító csak az lehet, aki 18-ik életévét elérte, iskolai vagy képezdei bizonyítványokkal el van látva és az esp. tanító-vizsgáló bizottmány által, kivéve ha képezdét végzett, megvizsgáltatván, hivatalképesnek találtatott, olyan minőségek kívánatván tőle, mint a rendes tanítótól.

2. Meghívhatja őt, a 4-ik rész 32-ik pontját figyelemben tartva, akár a gyülekezet, akár az elaggott vagy beteges tanító. De a gyülekezet is csak olyat választhat, akiben megnyugszik a tanító, viszont emez is csak olyat, a ki kedvére lesz a gyülekezetnek.

3. Fizetése iránt az őt meghívó féllel szerződik.

4. Ha rendkívüli esetekben az egyházi felsőség vélné szükségesnek a tanító mellé egy segédnek rendelését, ezt ellátás és lakáson kívül a tanító fizetésének $\frac{1}{3}$ -a illeti.

5. Kötelessége mindazokban lelkiismeretesen eljárni, melyek a 4-ik részben a tanító hivatalos teendőiül vagy mellőzendőiül említetnek, — mikről a körlelkész kezeibe fogadalmat tegyen.

6. Főnöke iránt tisztelet- és engedelmességgel viseltessék.

7. Azon egyházat, melyben működik, a legközelebbi félévi vizsga előtt el nem hagyhatja; — hapedig állomását hivatalkodásának 3-ik éve előtt hagyná el, a választása által okozott költségeket az elhagyott egyháznak vagy tanítónak aránylag megtéríten, köteles.

8. Panaszok lévén ellene, akár a tanító, akár a gyülekezet részéről a decanhoz feljelentve, ha azok alapossága bebizonyul, az esperes rendeletére állomásáról távozni köteles.

9. Azon kisegítő ideiglenes tanítók, kik, kivált alakuló leány-egyházakban, ideiglenesen alkalmaztatnak, szintén egyházi felügyelet alatt állanak, s általában a fennebbi szabályoknak alávetvék“.

Negyedik rész. Utasítás elemi isk. tanítók számára.

1. Iskolatanítóul 20-ik életéve előtt rendszerint senki sem választható, csak kivételesen és kimutatott kellő képesség mellett. A választás a presbyterium által a körlelkész befolyásával kijelölt egyének közül közgyűlésben a 12-ik rész 4ik szak. 4ik pontja szerint általános szavazattöbbséggel történik. A választás érvénye halálíg, önkéntes lemondásig, vagy törvényes elmozdításig tart. Választók a családők.

2. Megválasztatván, letett próba után valamely gyülekezet által, a híványt csak akkor fogadhatja el, ha a gyülekezet ügyelője, papja és presbyterium többsége, vagy a gyülekezet meghatalmazottjai által aláírva, az egyház pecsétjével ellátva, a fizetés az illető esperességi jz. által beleiktatva, az egész pedig a fő- vagy alesperes által megerősítve van. Ily híványért a gyülekezet az esp. jz. nek 1, az esperesnek pedig 2 frotot fizet. A hívány pedig kézbesítésétől egy hónap alatt vagy elfogadandó, vagy visszaküldendő, különben érvényvesztettnek fog tekintetni.

3. Hivány azonban a tanítói hivatalba először lépőnek csak akkor adható ki, ha iskolai vagy képezdei bizonyítványokkal ellátva, az esp. vizsgáló bizottmány által (melynek tagjaivá tanítók is választandók) szigoru vizsga alá, kivéve, ha azt a képezdében állta ki, vettetett, hivatalra alkalmasnak találtatott, s iskolából vagy tanítóképezdéből kilépte utáni jó magaviseletéről bizonyítványokat mutatott elő. De azon tanító, ki valamely gyülekezetben tetteleg szolgál, s egyik egyház- vagy esperesség- vagy kerületből a másikba költözik át, hasonló vizsga alá többet nem vettetik.

4. Ha 3 év lefolyta előtt akarná elhagyni gyülekezetét, ezt csak úgy teheti, ha az elhozatalára tett költségeket aránylag megtéríti a hívó gyülekezet annak, melyből távozni készül, kivéve, ha törvényesen mozdittatott el. Ki a meghívó egyháznak adott szavát visszahúzta, a tett költségeket kétszeresen térítse meg, annak hasonló az özvegyárva pénztárt illetvén. De viszont a gyülekezet is köteles szavát megtartani, s csak kárpótlás mellett és az esperesség beleegyeztével húzhatja azt vissza.

5. Kisebb fizetésre, mint a minő az esperesség jegyzőkönyvébe, püspöki egyházlátogatás folytán, beiktatva van, hivatalt vállalni tilos.

6. A hivatalba először lépett tanítót kötelességei hű s lelki ismeretes teljesítésére az illető körlelkész a gyülekezet színe előtt következőleg esketi meg: „Én N. N. az N. N.-i gyülekezet által rendesen meghívott tanító, esküszöm az élő Istenre, a ki atya, fiu és szt.-lélek, hogy az evgéli tanokhoz, miként azok a szt.-írásban és symbolicus könyveinkben foglaltatnak, szigoruan ragaszkodom, azokban a reám bizott gyermekeket lelkiismeretesen oktatom,

egyházunknak sarkalatos jogai és törvényei, névszerint a bécsi és linzi békekötések, az 1791-iki 26-ik, 1844-iki 3-ik, 1848-iki 20-ik, 1868-iki 38-ik és 53. t. szikkek ugy más utasításai és rendeletei ellen mitsem teszek, egyházi felsőségennek engedelmes leszek, a lelkészszel és gyülekezet tagjaival békében maradok, jámbor keresztény életet élek, mindennemű botránytól őrizkedem, egy szóval, mint az Urnak munkása, kötelességemet lelkiismeretesen teljesítem, Isten engem úgy segélyjen.“

Egyik gyülekezet- vagy esperességből, avagy egyházkerületből másikba átköltöző tanító ezen eskü alól felmentendő.

7. Az egész egyház veteményes kertjei lévén az iskolák kell, hogy az ifjuság minden szükséges tudományban kelően oktattassék: kötelessége a tanítónak, hogy a reá bizott gyermekeket úgy a vallásban, mint más közhasznu tudományokban serényen oktassa s példás életével jó erkölcsökre vezesse.

8. Ovakodjék tehát gondosan, hogy az evgélmi vallással és jó erkölcsökkel ellenkező elveket a kezére bizott ifjuság közt akár nyíltan, akár alattomban terjeszsen, hanem ellenkezően hű tanítása mellett az Isten igéjéhez egészen alkalmazkodjék.

9. Tanítandja pedig az egyetemes gyűlés által megállapított, vagy ezen túl megállapítandó tandrendszerben kijelölt ismereteket és tudományokat.

10. Az iskolát meglátogató papot vagy ügyelőt fogadja illően, tanácsait ne csak kövesse, hanem kérje is ki, szintugy kövesse intelmeit is, melyeket iskolaügyelői tisztségben tesz.

11. A tanórákat a papnak előre bejelentendő fontos ok nélkül soha se mulasztja el, annál kevésbé merészkedjék a szünnapokat szaporítani. Rendes tanórák délelőtt legalább 3, délután legalább 2.

12. Összegyűlvén az ifjuság, a tanteremből fontos ok nélkül soha se menjen ki. Szabadságában áll ugyan a tanítónak egy délelőtt vagy délután 5—5 percig a tanítványokat fasis légre kibocsátani, de ilyenkor ő maga is jelen legyen köztük.

13. Pipázva vagy szivarozva tanítani tilos.

14. A tantermet tisztán tartsa, s rendeltetésén kívül semmiféle más célra ne használja.

15. A közköltészen vett tankönyveket, papiroost, tentát, palatáblákat stb. lelkiismeretesen őrizze és kezelje.

16. Magán munkáira a tanítványokat soha se használja.

17. Az egyház különösen saját szolgáitól várván meg az ünnepek és vasárnapok megünneplését: az istenitizteletet csak elháríthatlan akadály miatt, s ekkor is csak a lelkész előleges tudtával és beleegyezétével mulaszthatja el, maga helyett énekest helyettesítvén. Az istenitizteletre tanítványaival járjon, a buzgóságban pedig ő maga menjen elő jó példával. Oly egyházakban, hol több tanító van, azok is megjelenjenek az Isten tiszteletén, kik ott nem hivataloskodnak.

18. A leánygyülekezetbeli tanítók, ha nem szoknak helyben

isteniszteletet tartani, vasárnap délelőtt az anyagyülekezet istentiszteletén jelenjenek meg.

19. A róm. kath. gyermekeket, vagy akiknek törv. szerint róm. kath. vallásban kell neveltetniök, szüleik kívánatára tétova nélkül fogadja be. (1848.20. tez. 2., 4. §§. 1868. 38. tez. 6 §. 1862-iki egyetemes gyűlés jzókve 43. sz.) de vallástautításkor bo-csássa haza. (1868.38 tez. 45 §.)

20. A fegyelem gyakorlatában se felette szigoru ne legyen, se felette engedékeny. Testi fenytíket csak vesszővel, azt is csupán ismételt gonoszság eseteiben használjon.

21. A tanító munkatársa lévén a papnak az Ur szöllejében, kötelessége a papot törvényes távolléte alatt vagy betegsége eseteiben ugy a közuapi, mint vasárnapi vagy ünnepi istentiszteletkor helyettesíteni, de az utóbbi esetekben elmondandó beszédét nézesse át a pappal; egyebekben a pap teendőibe ne avatkozzék.

22. Megürülvén a papi hivatal, a tanító azon keresztelések, — temetések — és esketésekről, melyeket a szomszéd papok időközben végeztek, külön jzékét vigyen, s azt az uj papnak az anyakönyvekbe bevezetés végett, adja át, följegyezvén mindenkor minő papi cselekvényt melyik szomszéd pap végzett?

23. Ügyekezék, hogy a szt. énekeket, melyek mindenkor idő és alkalom szerint választandók, ugy a templomban mint temetéseken dallamosan, illően s vallásosan énekelje a nép.

24. A felsőségnek engedelmeskedjék, az engedetlen pedig az egyházi fegyelem szabályai szerint bünhödjék, nagyobb elmarasztalásoknál birtokbóli fellebbezési joga fenhagyatván.

25. Életét az erkölcsiség és illem szabályaihoz alkalmazza. A veszekedő, tehát izgató, részeges, iskolai és templomi kötelességeiben hanyag, kóbor, botránkoztató, parázna, az illető egyházi hatóság által teendő vizsgálat után hivatalától elmozdítatik.

26. A tanító a pap ügyelete alatt áll; ez okból iránta nem csak tisztelettel, hanem engedelmességgel is viseltessék.

27. Az egyházból távozandó, a szándékát a pappal eleve tudassa, a távozás szükségességét terjessze elő.

28. A tanítási időtartam rendszerint 8 hónap évenként.

Ha a gyülekezet a nyári szünidő alatt vagy a vasárnapi iskolában is kívánna iskoláztatni gyermekeit, ettől külön jutalmazás mellett, ne vonakodjék.

29. A hol a tanító, a helyi sajnos viszonyoknál fogva egyszermind községi jzó. is: ezen utóbbi szolgálatát csak a tanítástól szabad óráiban teljesítse.

30. A tanítói nehéz pályán is szükséges lévén az öntökéletesedés, kívánatos, hogy tanítói értekezletek és olvasóköri alakuljanak — körlelkészi örködés mellett, s ezeknek tagja legyen minden tanító.

31. Irva lévén I. Tim. 5. 8., minden tanító köteles az özvegy és árva intézet tagjává lenni.

32. Segédet csak az esperes tudtával és beleegyeztével fogadhat.

33. Más gyülekezetbe átköltöztekor az egyházhhoz tartozó ker-

tek és szőlőkben nemes fák tenyésztése által kifejtett szorgalma és áldozatai némi pótlására, másrésről az ott létező gyümölcsfák kártékony kiirtásának meggátolására szabályul szolgálard, hogy idősebb, 10 évesnél idősb fákat bántatlanul utódjára hagyni köteles, a fiatalabb, 10 éven aluliakra pedig utódjával, kinek a vételnél elsőbbsége van, magán szerződésre léphet, vagy pedig azokról tetszése szerint rendelkezhetik. Ugyan ezen jog és kötelezettség illeti az özvegyeket is.

34. A hiványon fölül biztosított, s csupán személyéhez kötött külön javadalmakat a hivatali utód nem követelheti.

35. Halála után özvegye vagy kiskoru árvái még egy évnegyedi lakást és jövedelmet húznak, akkor is, ha a megürült hivatal évnegyednél előbb töltenék is be. Ha pedig évnegyeden túl is üres maradna a hivatal, az időközi jövedelem a tanítói özvegy- s árva intézetet illesse, ez az évnegyedi fizetésről akkor is értetvén, ha özvegy, vagy kiskoru árvák nem maradnának.⁴

Ime ezekben van szerencsém közölni az utasítás ama részletét, mely a tanítók kötelességeit sorolja fel. Volna ugyan megjegyzésem egyikre-másikra a tételek közül, de arra sem időm, sem alkalmam most nincs. Lehet, hogy lesz máskor.

Adandó alkalommal, nem felejtkezem meg róla, közlendem az utasítás ama tételeit is, melyek az egyes hivatalok közbejöttével jogokkal hatalmazzák fel a tanítókat, s esetleg védelmezik a gyakori megtámadtatások alkalmával.

Kis-Csákó.

Pandur Pál
tanító.

Néhány szó a kollektióról.

A „Tanító Barát“ októberi füzetében „A kollekczió“ czim alatt Magyar Lajos kartársunktól egy kis czikket olvastam, melyben a tanítónak a kollektálás-kor való küzdését írja le. Amint ő a kollektálást leírta, szóról-szóra ugy megy de az még megtenné; mert parasztokkal szemben nem veheti a tanító oly érzékenyen az ez alkalommal való bántásokat, vagy inkább bosszantásokat, mert ezek inkább együgyűségből, fősvénységből erednek. De midőn az intelligens osztályból talál ily bánásmódra a tanító: ez aztán igazán sértheti őt. Ime, szolgálók — mint régi tanító — néhány példával s hogy nem a légből kaptam, amennyire az illedelem engedi, meg is nevezem az illetőket.

A hatvanas években — régen volt, de még most is arconba szökik a vér, ha rád vissza emlékszem — egy szájhős, különben gazdagsága miatt tekintélyes iparos eme kérdésemre: Kérem kapok-e egy kis mustot? így felelt! „Csak ne követeljen, mert akkor nem adok“. Egy iskolatanácsos, vagy micsoda, ki még a mult évben országgyűlési képviselő volt, így támadott meg: „Mi czimen zsarol ön bennünket, hegybirtokosokat? „S midőn tudtára adám, hogy az Egyházlátogatási jegyzőkönyv szerint van jogom két itnze mustot követelni, azzal utasított el, miszerint ő neki, mint vidéken lakónak, semmiféle szolgálatot nem teszek. — Egy más úri ember, ki pár évvel ezelőt járásbíró volt. Veszprémben, kihez éppen

akkor találtam vetődni, midőn magánosan ebédelt, úgy fogadott: „Ugyan ne alkalmatlankodjék ilyenkor; ön is szeret nyugodtan enni, tehát hagyjon engem is.“

Egy Csabi nevű paraszt ember, midőn koldulási jogomra hivatkoztam, tetteleg akart szőlőbirtokából eltávolítani.

Íme kedves kollegák, így fizetik ami magasztos és fáradságos munkánkat Van-e kivülünk hivatalnok e hazában, kinek fáradságos munkadíját úgy kellene házról-házra bekoldulni? . . . De ne csüggedjünk azért. Teljesítsük magasztos munkánkat odaadó buzgalommal s bizzunk honatyáinkban, akik meg fogják e slendrián fizetésmódot változtatni; csak kérnünk kell és meggyőznünk őket arról, hogy ezen buta díjazásmód nemcsak a tanító elkeserítése által ha' károsan az oktatásügyre, hanem az által is, hogy a rendes iskolabajjárásra vonatkozó törvény végrehajtását is nagyban akadályozza.

Volt reá eset, hogy az elüljáróság engem jóakarólag figyelmeztetett, miszerint ne mutassam ki ezentul a hanyag iskolába járó gyermekeket, mert azzal magamnak teszek kárt, megboszulván magukat a szülők kollektálás alkalmával. És tapasztalnom kellett, hogy igazuk volt.

Azon óhajtással teszem le tollamat: bár minden tanítóegylet tetre buzdulna a győriek példáján és egyértelműleg, egyszerre fordulna az országgyűléshez, ahonnan helyzetünk javítását joggal várhatjuk.

Mindszentkál.

Müller Károly.

Egy önzetlen élet.

Még csak negyvenöt éves volt — és már meg kellett halnia! Életének delén hervadt el, mint a tavaszi napsugár által korán kiszáradt virág, melyet megdermeszt az éjjeli fagy. Roskadozó porhüvelye megtört! A fenkölt lélek búcsut vett ideiglenes börtönétől, hogy az igazak glóriájában részesülhessen.

„Megtettem kötelességemet; szemeimet nyugodtan zárom be“ — ezek voltak utolsó szavai. De mintha még szólani akart volna valamit: halvány arcán végig pergett egy könny; meg-meg-rándultak görcsös ajkai, de csak azért, hogy pár pillanat múlva örökre elnémuljanak! . . .

Nagy-Berezna magas tornyának harangjai gyászosan szólaltak meg; búsan jártak föl s alá az emberek, ott rezgett mindenki szemében a könny, — az őszinte fájdalomnak kicsordult könye. És méltán! mert hiszen Isten után legnagyobb jótevőjüket: s z e r e t e t t t a n i t ó j u k a t kisérték abba a csöndes hazába, melyből eddig csak egy Isten térhetett vissza. És e fájó tudat föltárta lel-

keik előtt pótolhatatlan veszteségük nagyságát. Huszonhat évig volt közöttük s örömben, úgy mint fájdalomban élte utolsó pillanataig hiven osztozott. Életét egy fenséges eszmének: a népnevelésnek szentelé. Ez eszme töltötte be egész valóját, ez lelkesítette a sors csapásainak özöne alatt; ez hegesztette vérző szívének sebeit; ez vigasztalta akkor is, midőn a szenvedések súlya alatt már-már le roskadt nagyratörő lelke. És ő ez eszmének tántoríthatatlan híve volt a szó legnemesebb értelmében.

Tanítói működését azzal kezdte meg, hogy vissza tartotta hiveit a szeszes italok, — különösen pedig a pálinka túlságos élvezetétől. Evégből összegyűjtötte őket az iskola helyiségébe s ilyenkor a pálinka ivás káros hatásáról tartott nekik felolvasásokat. Élénk előadásait oly meggyőző érvekkel s oly megrendítő példakkal tudta illusztrálni, hogy szép törekvését rövid idő alatt a legnagyobb siker koronázta. Mert akik halották beszédét, azok meggyőződtek szavainak igazságáról s a pálinkaivásról önkényt lemondtak.

Ennek elérése után az a gondolat villant meg benne, hogy a hivei által ekkép megtakarított krajezárokból egy szerény pénztárt lehetne föllállítani. Hogy ezt menthesse: egy alkalommal közölte szándékát hiveivel is. Tudtukra adta tervezetét, melyszerint a pénztárba mindenki bármikor és bármennyit tehet, s hogy az így egybegyűlt pénzből megszorult embertársaik csekély kamat mellett némi kölcsönt kaphassanak. Ő maga rendes naplót vezet a begyűlt — valamint a kölcsönadott pénzekről; a betevők részére pedig „betét-lapokat készít. Mind egyik év lefolyása után összegezni fogják a kamatokból begyűlt pénzt, s azt a betevők között, aránylag osztandják szét. — Ily módon elérte azt, hogy a pénztár évről-évre öt-hatszáz forinttal rendelkezett s nem találkozott hivei között egy is, ki a lelketlen uzsorások kegyelmére szorult volna. Abban az időben Berezna község még nagyon puszta képet tárt a szemlélő elé. A gazdák téres kertjei elhagyatottan, kopáron állottak egymás mellett. Mihelyt tehát kiszöndült a természet, első teendője volt azok befásításáról gondoskodni. Az addig disztelenül állott iskolai kertbe különféle gyümölcs-csometéket ültetgetett, me-

lyekből készséggel osztogatott a lakók közt; s mily öröm volt látni, hogy a második évtized közepén csaknem minden kert szép gyümölcsfákkal ékeskedett, melyek nem megvetendő hasznot hoztak tulajdonosaiknak.

De, hogy keresetforrásukat még jobban előmozdithassa: a hosszú téli esték alkalmával maga köré gyűjtötte a község fiatalágát s a kosárfonás- és szalmakalapok készítésére oktatta őket; s mire eljött a nyár, szekérszámra szállították az elkészített tárgyakat a legközelebbi városba. Minden tárgyon volt egy kis papiros, melyre a készítő neve volt írva. Feljegyezték az eladott tárgyak készítőinek neveit s az azért kapott árt pontosan kiszolgáltatták.

Igy lettek N. - B r e z n a község azelőtt részeges és eladósodott lakói egy pár év lefolyása alatt józan, becsületes és vagyonos emberekké. — Igy lett egy igénytelen néptanítóból egy népes község átalakítója, kit önzetlen munkássága következtében a legbensőbb tisztelet- és szeretettel vettek körül. Kinek egyedüli boldogsága a hazaszeretet s a népnevelés ideáljában volt összpontosítva; ki minden tehetségét az ideál zsámolyához tette; ki szóval és tettel támogatta embertársait s kinek egyszerű ravatala felett egy község hullatta fájó könnyeit.

Halála után számos tisztelői gyűjtést rendeztek, s a sirt, mely a legnemesebb lények egyikét zárta magába, szép emlékkövel jelölték meg, melyen ez egyszerű felirat volt olvasható: „Emlékül Rohács Bazil szeretett tanítójoknak, N.-Berezna község lakói.“

Cs.

Beküldetett.

Előfizetési fölhívás az „Anyósok Könyve“ cz. illusztrált humorisztikus műre. Irta, nyírta, összeállította, gyűjtötte, fogalmazta, szerkesztette, ollózta, másolta, kapta, kérte, rendelte, vette, szedte, csente, lopta, találta, kifundálta, elleste; szóval teljes egészszé gyártotta s a t. közönség gyönyörködtetésére kiadja: *Sirisaka Andor* tanító, Pécs, Ágostontér 1. sz. Előfizetési ára egy frt. mely összeg — vidékről legcélszerűbben postautalványon — minél előbb, de legkésőbb nov. 30-káig szerző-kiadó címére küldendő be. A kinek sok baja van az anyósával, mindenesetre vigasztalást fog e könyvben találni.

A „Magyar Daltár“ VI. kötete, — mint a „Magyar Dal-Album“ VI. kötetének szövegkönyve, — rövid idő alatt elhagyja a sajtót. Ezen egyetemes magyar népdalgyűjteményben a külföldi vevők iránti tekintetből a dallamok egészen külön adattak ki „Magyar Dal-Album“ czim alatt zongorára alkalmazva, míg a hazai közönség részére a szövegek „Magyar Daltár“ czimvel jelentek meg. Mindkét rész magában véve is egészset képez, míg együttesen véve egymásnak kiegészítő részei. Ugyanis a „Dal-Album“ eddig megjelent hat kötetében 1200 dallára — minthogy egy-egy dallamra 1—12 különféle szöveg is daloltatik — a „Daltár“ mintegy 3000 magyar népdalt közöl, még pedig sokat 2—5 változatban is, melyeket hazánk különböző vidékéről küldte be. Ily rendkívül nagy terjedelmű népköltészeti gyűjteménye egy nemzetnek sincs s hazánkban is páratlanul áll. Kivánatos volna, ha ezt minden magyar család, könyvtára részére megszerezné. A „Magyar Daltár“ VI-ik kötete f. évi nov. hó végén jelenik meg, s előfizetési ára füzve 80 kr., diszkötésben 1 frt 60 kr. Mind a hat kötet egyszerre megrendelve füzve 4 frt 80 kr., diszkötésben 9 ft 60 kr. Megrendelések Hennieke Rezső kiadóhoz Győrbe intézendők.

Unghváry László városi kertész faiskolájának első árjegyzéke, gyümölcsfa csemetékről, alanyokról, magvakról stb. Czegléden (Pestmegye.) Azon olvasóink, kik a gyümölcsészettel foglalkoznak, jól teszik, ha Unghváry urral összeköttetésbe lépnek, mert ő országos nevű gyümölcsész és a néptanítók javát szívesen előmozdítja.

A „**Magyar Háziasszonyok Naptára**“ mely 20 ivre terjed és kiváló írók műveiből állítottatott össze, ára füzve 1 frt, kötve 2 ft. Megrendelések a „Magyar Háziasszony“ cz. lap kiadóhivatalába, mely e naptárnak is kiadója, intézendők. Megrendelhető bármely könyvkereskedés útján is.

M I U J S Á G ?

A Tanítóbarát Veszprémben a veszprémvidéki r. k. néptanítók őszi nagygyűlésén Rák János elnök által az egyesület pártolásába ajánltatott „*mint olyan szaklap, mely leginkább foglalkozik a tanító-ság anyagi sorsának megjavításával*“. A gyűlés melegen fogadta ajánlatát, de ezideig bővebb értesítést nem kaptuuk.

— **Sok az elemi iskola tantárgya!** — erre ébredtek végvalahára a fővárosban is. Belátták, hogy a miniszteri tanterv tartahatatlanság: gyermekkinzó, tanítót ölő, — eredményeket érni vele nem lehet. Miért is okt. 26-ikán a főváros köztörv. hatósági bizottsága elhatározta, hogy felir a miniszterhez, a tananyag redukálása végett. Pártos Béla ezen a gyűlésen ugyancsak élesen bírálta meg a gyermekek túlterhelését. Azonban, mint mindenütt, ugy itt is akadt a ki elővette a spongyát s a miniszteri foltot mosni kezdé:

Takács Lajos volt ez a ki Trefort tevékenységének és érdemeinek sokszor hallott lajstromát kezdé olvasni s arra kérte a bizottságot, hogy „olyan végrehajtás terhe mellett-féle fölirattal ne éljen a főváros ez alkalommal.“ Elhatározták tehát, hogy egyszerű föliratot küldenek a miniszterhez. Értbet belőle.

Dr. Emericzy Géza, az iglói áll. tanítóképzőintézet igazgatója, kit elmebajának gyógyítása végett hoztak fel ezelőtt pár héttel a budai Schwarzer-féle gyógyintézetbe, f. hó 5 én elhunyt. A megboldogult 1838. nov. 19 én született a Szepességen; iskoláit Leibiczon és Kézmárkon végezte, 1859-ben a jénai 1860-ban pedig a göttingai egyetemet látogatta. A bölcsészeti és paedagogia voltak tanulmány-tárgyai. Hazájába visszatérve eleinte a nyíregyházi ev. gymnáziumban és képezdében működött, 1870 ben pedig br. Eötvös J. által külföldre küldetett s itt a német és angol népoktatási intézeteket tanulmányozta; az iglói áll. tanítóképzőintézethez 1871 ben neveztetett ki igazgatórá. A tanügyi irodalom terén fáradhatatlan tevékenységet fejtett ki; paedagogiai művei és népiskolai tankönyvei a magyar tanítóvilág előtt eléggé ismeretesek. Sokat buzgólkodott a szepesi szeretetház felállításán s nem csekély munkásságot fejtett ki a Kárpát-egyesületben is. Temetése e hó 7 én ment végre a kerepesuti temető halottas-házából. A gyászszertartáson megjelentek: Gönczy Pál államtitkár, abudai és Andrássy-uti tanítóképző int. tanári kara, az iglói képezde képviselőiben Somogyi Géza, h. igazg., Nagy Istrán és Viener Péter tanárok, továbbá a budai paedagogium ifjúsága, mely megható gyászénekekkel bucsuzott el a megboldogulttól. A gyászszertartást Horváth József, ev. lelkész végezte. A sírnál Somogyi Géza tartott megható gyászbeszédet. Áldott legyen emlékezete!

— **Éheznek az iskolásgyermek!** Ez a kiáltás hangzott fel Bécsben és visszhangot adott Budapest is. A humanus egyletek és magánosok azonnal gyűjtéseket rendeztek, hogy az iskolás gyermekek ne szenvedjenek éhséget. Vajjon eszébe jut-e a társadalomnak, hogy az egész országban vannak éhező iskolások és — éhező tanítók is.

Zelliger József, néhai igazgatója a nagyszombati tanító-képezdének, siremléket kapott. Okt. 27-én leplezték le nagy ünnepélyességgel. Beszédet dr. Komlossy Ferencz tartott a sir fölött. A helybeli és környéken levő paedagogusok nagy számmal gyülekeztek erre az ünnepélyre össze.

Felelős szerkesztő : *Ziegler Géza.*

P O S T A.

Cseh J. *Eszünk ágában sem volt haragudni s legkerésbé önkre lelkes hívünkre. Az új pártotót baráti kényszerítással avatjuk fel táborunkba. — Kovács László.* *Ugy látszik lelkes néptanító lesz, pedig az intézetnek, melyből ön kikerült nem a legjobb hire van (sajnos!) Denique kő alatt is megnő a fű! Üdvözet! — „Gönczy kör.“* *Csak előre lelkes fiatalság! Manapság a néptanítókat sakat kiránnak (bár adni ugyan kereset adnak neki.) Bár volna minden képzőintézetnek olyan önképzőköre, mint az önké, a hol úgy látszik nem versfaragásban, hanem a pedagógiai tudományokban gyakorolják magukat. Szíves üdvözet mindnyájuknak! — Rohács G.* *Cikke a naptárból kiszorult. Valaki (Kér Dezső név alatt) azt írta hogy ön meghalt, de sorai közül az ellenkezőt olvastuk ki. Jó lenne ha meghurrogatná ön azt a gyászmadarat, aki ennél okosabb tréfákat nem tud csinálni. Új állásához szerencsét kívánunk. — K. L. Jász Árokszállás.* *A külaött egy forintot a jövő 1888 ik év első felére irtuk be. — Balogh J.* *Levél ment. — Pongrácz J.* *Ön csodálkozik, hogy lapunk jobbra a szegény néptanítók között van elterjedve. Ennek két oka van: 1 ször a tanítók csaknem mindnyájan szegények. 2 ször a gazdag tanítók egy része semmiféle lapot sem járát és kollegájával nem törődik. másik része pedig fűszvényesége miatt gazdodván meg, nem azért nem járátja a lapot, mintha más nézete lenne, hanem azért, mert pénzbe kerül. — Rohács G.* *Pitrolfjék vannak e még ott? vagy ön azok helyére ment? Szíves tudósítását kérjük. — Schimmer J.* *Miért a hosszú hallgatás? — Müller K.* *Hogy a jövő évre arról a jó zalai vidékről tömegesen szándékoznak lapunkat és a mozgalmat pártolni, örvendetes tudomásul vétetik, önt pedig mint lapunknak eleitől fogva buzgó barátját, üdvözljük. — Schöberle G.* *Tudunkkal hadmentességi adót mindenki tartozik viselni a ki nem katona, ámbátor erre nézre minden községi jegyző szolgálhat felvilágosítással. Az bizonyos hogy az országgyűlésen szóba lehetne hozni a tanítóknak fölmentését ezen terhes kötelezettség alul, mert a tanítók azalatt az idő alatt is míg hadkötelesek többet használnak munkásságuk által a hazának mint akármely más foglalkozásuk, s általában oly silányan vannak díjazva, hogy kenyérre is alig telik nem az állam elfecsérelt millióinak pótlására. A többi kéziratra jövő számunkban felelünk.*

